

---

Vergaderjaar 2025–2026

---

**36 850 XVII**

**Wijziging van de begrotingsstaat voor Buitenlandse  
Handel en Ontwikkelingshulp (XVII) voor het jaar 2025  
(wijziging samenhangende met de Najaarsnota)**

**Nr. 2**

**MEMORIE VAN TOELICHTING**

## INHOUDSOPGAVE

|           |                                                                       |           |
|-----------|-----------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>A.</b> | <b>ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL</b>               | <b>3</b>  |
| <b>B.</b> | <b>BEGROTINGSTOELICHTING</b>                                          | <b>4</b>  |
| <b>1</b>  | <b>Leeswijzer</b>                                                     | <b>4</b>  |
| <b>2</b>  | <b>Beleid</b>                                                         | <b>5</b>  |
| 2.1       | Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties                | 5         |
| <b>3</b>  | <b>Beleidsartikelen</b>                                               | <b>7</b>  |
| 3.1       | Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen | 7         |
| 3.2       | Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat  | 10        |
| 3.3       | Artikel 3: Sociale vooruitgang                                        | 12        |
| 3.4       | Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling                 | 13        |
| 3.5       | Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet                | 15        |
|           | <b>Bijlage 1: Meerjarige juridische verplichtingen</b>                | <b>17</b> |

## A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3](#), eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2025 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Mede namens,

De Staatssecretaris Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp

Aukje de Vries

De Minister van Buitenlandse Zaken

D.M. van Weel

## B. BEGROTINGSTOELICHTING

### 1 Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de Suppletoire begroting September 2025 van hoofdstuk XVII van de begroting van het Rijk.

In hoofdstuk 2 is een overzicht opgenomen met de belangrijkste mutaties op de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp met een toelichting op de substantiële verschillen.

Hoofdstuk 3 bevat per beleidsartikel een tabel budgettaire gevolgen van beleid. Na de tabel 'budgettaire gevolgen van beleid' wordt een toelichting op de mutaties gegeven. Hierbij worden per artikel de mutaties die groter of gelijk zijn aan de ondergrenzen in onderstaande staffel (tabel 1) conform de Rijksbegrotingsvoorschriften toegelicht. De wijzigingen van de verplichtingen worden alleen toegelicht wanneer ze groter zijn dan 10% ten opzichte van de vorige stand op artikelniveau.

**Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV**

| Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen | Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen) | Technische mutaties (ondergrens in € miljoen) |
|----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| < 50                                                           | 1                                                | 2                                             |
| => 50 en < 200                                                 | 2                                                | 4                                             |
| => 200 en < 1000                                               | 5                                                | 10                                            |
| => 1000                                                        | 10                                               | 20                                            |

Per begrotingsartikel is conform de toezegging tijdens de behandeling van de begroting BHOS 2024 d.d. 31 januari 2024 (TZ202402-026) een meerjarig overzicht van de juridisch verplichte budgetten opgenomen.

## 2 Beleid

### 2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties

**Tabel 2 Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2025 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)**

|                                                                     | Art. | Uitgaven 2025    |
|---------------------------------------------------------------------|------|------------------|
| <b>Vastgestelde begroting 2025</b>                                  |      | <b>3.598.126</b> |
| <b>Stand 1e suppletoire begroting 2025</b>                          |      | <b>3.652.924</b> |
| <b>Stand suppletoire begroting september 2025</b>                   |      | <b>3.616.564</b> |
| Belangrijkste suppletoire mutaties                                  |      |                  |
| 1) Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden | 1.3  | 89.500           |
| 2) Water                                                            | 2.2  | 20.000           |
| 3) Klimaat                                                          | 2.3  | 10.258           |
| 4) Mondiale gezondheidszorg en SRGR                                 | 3.1  | 41.887           |
| 5) Dekking extra inzet gezondheid vanuit maatschappelijk middenveld | 3.3  | – 15.796         |
| 6) Dekking extra inzet gezondheid vanuit onderwijs                  | 3.4  | – 19.800         |
| 7) Humanitaire hulp                                                 | 4.1  | 57.000           |
| 8) Herstel waterinfrastructuur in de Gazastrook                     | 4.3  | – 10.000         |
| 9) Overig armoedebeleid                                             | 5.2  | – 44.734         |
| 10) Overige mutaties                                                |      | – 5.686          |
| <b>Stand 2e suppletoire begroting 2025</b>                          |      | <b>3.739.193</b> |

#### Toelichting

1. Het budget voor handel als belangrijke prioriteit binnen de beleidsbrief Ontwikkelingshulp (Kamerstuk [36 180 nr. 133](#)) is op artikel 1.3 opwaarts bijgesteld met EUR 89,5 miljoen door een stijging van de uitgaven voor het infrastructuurprogramma en voor programma's ten behoeve van duurzame productie en handel bij Invest International en een stijging in de uitvoeringskosten bij RVO. Daarnaast heeft in 2025 een verrekening plaatsgevonden omdat de gerealiseerde uitgaven van Invest International en RVO in hetzelfde boekjaar verwerkt dienen te worden in de BHO-begroting, wat heeft geleid tot extra uitgaven bij diverse programma's. Deze uitgaven worden gedekt met middelen uit artikelonderdelen 5.2 en 5.4, waar ruimte ontstond vanwege lagere wisselkoersfluctuaties dan verwacht en vanwege de de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie in 2025.
2. Vanuit de ontstane ruimte op artikel 5.4 vanwege de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie in 2025 wordt EUR 10 miljoen extra ingezet voor water als belangrijke prioriteit binnen de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Daarnaast wordt vanuit artikel 4.3 EUR 10 miljoen overgeheveld t.b.v. herstel van waterinfrastructuur in de Gazastrook.
3. Vanuit de ontstane ruimte op artikel 5.4 vanwege de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie in 2025 wordt EUR 10 miljoen extra ingezet op klimaat ten behoeve van mobilisatie van private klimaatfinanciering en voor het vergroten van weerbaarheid tegen klimaatextremen in de Nijldelta.
4. In 2025 wordt EUR 41,9 miljoen extra ingezet voor gezondheid als belangrijke prioriteit binnen de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Het budget stijgt om de uitgaven te kunnen doen die volgen uit de nieuwe meerjarige verplichtingen voor multilaterale gezondheidsorganisaties. Deze uitgaven worden gedekt binnen artikel 3.

5. Er wordt EUR 15,8 miljoen overgeheveld naar artikel 3.1 ten behoeve van de inzet op gezondheid.
6. Er wordt EUR 19,8 miljoen overgeheveld naar artikel 3.1 ten behoeve van de inzet op gezondheid.
7. Vanuit de ontstane ruimte op artikel 5.4 vanwege de neerwaartse bijstelling van de raming voor asieluitgaven op de begroting van Asiel en Migratie in 2025 wordt EUR 50 miljoen extra vrijgemaakt voor humanitaire hulp wereldwijd en EUR 10 miljoen voor Sudan. Daarnaast wordt EUR 3 miljoen overgeheveld naar artikel 3.1 voor een bijdrage aan WHO ten behoeve van het Gaza Strip Emergency Appeal 2025.
8. Er wordt EUR 10 miljoen overgeheveld naar artikel 4.3 voor herstel van waterinfrastructuur in de Gazastrook.
9. De uitgaven op artikelonderdeel 5.2 dalen met EUR 44,7 miljoen doordat een eerder aangelegd budget ten behoeve van schommelende wisselkoersen niet langer benodigd is omdat de verwachte wisselkoersfluctuaties zijn afgenomen gedurende het jaar en doordat een deel van de Verdragsmiddelen Suriname niet langer in 2025 wordt uitgegeven.

**Tabel 3 Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2025 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)**

|                                                                           | Art. | Ontvangsten 2024 |
|---------------------------------------------------------------------------|------|------------------|
| <b>Vastgestelde begroting 2025</b>                                        |      | <b>53.225</b>    |
| <b>Stand 1e suppletoire begroting 2025</b>                                |      | <b>53.225</b>    |
| <b>Stand suppletoire begroting Prinsjesdag 2025</b>                       |      | <b>53.225</b>    |
| 1) Ontvangsten duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen | 1.10 | 14.000           |
| <b>Stand 2e suppletoire begroting 2025</b>                                |      | <b>67.225</b>    |

#### **Toelichting**

1. De ontvangsten van artikel 1 stijgen door een onttrekking aan de Faciliteit Opkomende Markten (FOM) begrotingsreserve ter dekking van de uitgaven voor het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF) in artikel 1.2, conform afspraken bij oprichting van het DTIF.

### 3 Beleidsartikelen

#### 3.1 Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen

##### Budgettaire gevolgen van beleid

**Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (bedragen x € 1.000)**

| Art.       | Verplichtingen                                                          | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|------------|-------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
|            | <b>Uitgaven</b>                                                         | <b>432.952</b>                                                                  | <b>78.148</b>                         | <b>511.100</b>                                 |
| <b>1.1</b> | <b>Duurzaam handels- en investeringssysteem, inclusief MVO</b>          | <b>32.200</b>                                                                   | <b>- 7.137</b>                        | <b>25.063</b>                                  |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                           | 13.728                                                                          | - 4.231                               | 9.497                                          |
|            | MVO en beleidsondersteuning (ODA)                                       | 9.805                                                                           | - 3.074                               | 6.731                                          |
|            | MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)                                   | 3.923                                                                           | - 1.157                               | 2.766                                          |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                       | 2.231                                                                           | 0                                     | 2.231                                          |
|            | MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)                                   | 2.231                                                                           | 0                                     | 2.231                                          |
|            | <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                                       | 2.716                                                                           | 750                                   | 3.466                                          |
|            | Rijksdienst voor ondernemend Nederland                                  | 2.716                                                                           | 750                                   | 3.466                                          |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                      | 13.525                                                                          | - 3.656                               | 9.869                                          |
|            | MVO en beleidsondersteuning (ODA)                                       | 6.930                                                                           | - 3.430                               | 3.500                                          |
|            | Contributies internationaal ondernemen (non-ODA)                        | 6.595                                                                           | - 226                                 | 6.369                                          |
| <b>1.2</b> | <b>Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie</b>           | <b>108.329</b>                                                                  | <b>7.449</b>                          | <b>115.778</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                           | 30.781                                                                          | - 7.982                               | 22.799                                         |
|            | Programma's internationaal ondernemen                                   | 10.000                                                                          | - 600                                 | 9.400                                          |
|            | Versterking concurrentiepositie Nederland                               | 6.502                                                                           | - 4.102                               | 2.400                                          |
|            | Invest Internationaal                                                   | 9.780                                                                           | - 4.780                               | 5.000                                          |
|            | Dutch Trade and Investment Fund                                         | 4.499                                                                           | 1.500                                 | 5.999                                          |
|            | <i>Garanties</i>                                                        | 4.500                                                                           | - 3.500                               | 1.000                                          |
|            | Dutch Trade and Investment Fund                                         | 4.500                                                                           | - 3.500                               | 1.000                                          |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                       | 22.255                                                                          | 10.518                                | 32.773                                         |
|            | Programma's internationaal ondernemen                                   | 10.566                                                                          | 14.557                                | 25.123                                         |
|            | Dutch Trade and Investment Fund                                         | 1.186                                                                           | - 536                                 | 650                                            |
|            | Wereldtentoonstelling                                                   | 10.503                                                                          | - 3.503                               | 7.000                                          |
|            | <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                                       | 50.793                                                                          | 8.413                                 | 59.206                                         |
|            | Rijksdienst voor ondernemend Nederland                                  | 50.793                                                                          | 8.413                                 | 59.206                                         |
| <b>1.3</b> | <b>Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden</b> | <b>406.787</b>                                                                  | <b>89.500</b>                         | <b>496.287</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                           | 150.784                                                                         | 83.441                                | 234.225                                        |
|            | Markontwikkeling en markttoegang                                        | 37.780                                                                          | 2.648                                 | 40.428                                         |
|            | Economic governance and institutions                                    | 19.903                                                                          | 25.047                                | 44.950                                         |
|            | Financiële sector ontwikkeling                                          | 20.609                                                                          | 29.150                                | 49.759                                         |
|            | Infrastructuurontwikkeling                                              | 27.065                                                                          | 0                                     | 27.065                                         |
|            | Duurzame productie en handel                                            | 35.504                                                                          | 28.620                                | 64.124                                         |
|            | (Jeugd)werkgelegenheid                                                  | 1.000                                                                           | 900                                   | 1.900                                          |
|            | Nexus onderwijs en werk                                                 | 2.603                                                                           | - 2.035                               | 568                                            |
|            | Lokale private sector ontwikkeling                                      | 6.320                                                                           | - 889                                 | 5.431                                          |
|            | <i>Leningen</i>                                                         | 36.200                                                                          | - 15.200                              | 21.000                                         |
|            | Infrastructuurontwikkeling                                              | 6.200                                                                           | - 6.200                               | 0                                              |
|            | Financiële sector ontwikkeling                                          | 30.000                                                                          | - 9.000                               | 21.000                                         |
|            | <i>Garanties</i>                                                        | 10.000                                                                          | 0                                     | 10.000                                         |
|            | Financiële sector ontwikkeling                                          | 10.000                                                                          | 0                                     | 10.000                                         |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                       | 69.800                                                                          | 6.050                                 | 75.850                                         |
|            | Markontwikkeling en markttoegang                                        | 12.000                                                                          | 0                                     | 12.000                                         |
|            | Economic governance and institutions                                    | 17.000                                                                          | 0                                     | 17.000                                         |
|            | Financiële sector ontwikkeling                                          | 1.000                                                                           | 3.600                                 | 4.600                                          |
|            | Infrastructuurontwikkeling                                              | 8.750                                                                           | 4.350                                 | 14.100                                         |
|            | (Jeugd)werkgelegenheid                                                  | 30.050                                                                          | - 1.900                               | 28.150                                         |
|            | <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                                       | 29.086                                                                          | 15.000                                | 44.086                                         |
|            | Rijksdienst voor ondernemend Nederland                                  | 29.086                                                                          | 15.000                                | 44.086                                         |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                      | 110.917                                                                         | 209                                   | 111.126                                        |
|            | International Labour Organisation                                       | 5.800                                                                           | - 151                                 | 5.649                                          |

## **Toelichting**

### **Verplichtingen**

Het verplichtingenbudget op artikel 1 stijgt per saldo met EUR 78 miljoen. De oorzaak hiervan is voornamelijk dat de gerealiseerde uitgaven van Invest International en RVO in hetzelfde boekjaar verwerkt dienen te worden in de BHO-begroting, waardoor een verrekening heeft plaatsgevonden in 2025.

### **Uitgaven**

De uitgaven voor 2025 op artikel 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen zijn voor 100% juridisch verplicht.

#### *Artikelonderdeel 1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem, inclusief IMVO*

De kasuitgaven op artikel 1.1 worden neerwaarts bijgesteld met per saldo EUR 7,1 miljoen. Dat komt onder andere doordat de uitgaven voor de ODA-budgetten in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen lager uitvallen. Dat gaat onder andere om de uitgaven aan een programma van de International Labour Organization (ILO) en de uitgaven voor de sectorale samenwerking en de IMVO-convenanten.

#### *Artikelonderdeel 1.2 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie*

De kasuitgaven op artikel 1.2 stijgen per saldo met EUR 7,4 miljoen. Dat wordt met name verklaard door een stijging van de uitgaven voor de uitvoeringskosten RVO. De stijging van het opdrachtenbudget voor de *Programma's internationaal ondernemen* wordt veroorzaakt door een verschuiving vanuit het instrument subsidies Programma's internationaal ondernemen. Daarnaast vallen de uitgaven voor de Wereldtentoonstelling op artikelonderdeel 1.2 lager uit dan begroot.

#### *Artikelonderdeel 1.3 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden*

Het budget voor handel en economie voor ontwikkeling als belangrijke prioriteit binnen de beleidsbrief Ontwikkelingshulp stijgt op artikel 1.3 met EUR 89,5 miljoen. De oorzaak hiervan is onder andere een stijging van de uitgaven voor het infrastructuurprogramma dat door Invest International wordt uitgevoerd. Daarnaast zijn de uitgaven voor de programma's ten behoeve van duurzame productie en handel en de uitvoeringskosten voor RVO gestegen.

In 2025 heeft daarnaast een verrekening plaatsgevonden omdat de gerealiseerde uitgaven van Invest International en RVO in hetzelfde boekjaar verwerkt dienen te worden in de BHO-begroting, wat heeft geleid tot extra uitgaven bij diverse programma's.

De gestegen uitgaven op artikel 1.3 worden gecompenseerd binnen de begroting. Dit wordt gedekt met middelen uit artikelonderdelen 5.2 Overig armoedebelief en verdeelartikel 5.4, waar ruimte ontstond vanwege lagere wisselkoersfluctuaties dan verwacht en vanwege een aangepaste raming voor de asieluitgaven.

**Ontvangsten**

De ontvangsten van artikel 1 stijgen door een onttrekking aan de FOM begrotingsreserve ter dekking van de uitgaven voor het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF) in artikel 1.2 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie, conform afspraken bij oprichting van het DTIF.

### 3.2 Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

#### Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (bedragen x € 1.000)

| Art.       | Verplichtingen                                                | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
|            |                                                               | <b>1.154.949</b>                                                                | <b>- 34</b>                           | <b>1.154.915</b>                               |
|            | <b>Uitgaven</b>                                               | <b>921.355</b>                                                                  | <b>28.924</b>                         | <b>950.279</b>                                 |
| <b>2.1</b> | <b>Voedselzekerheid</b>                                       | <b>361.891</b>                                                                  | <b>- 1.334</b>                        | <b>360.557</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                 | <i>129.052</i>                                                                  | <i>9.199</i>                          | <i>138.251</i>                                 |
|            | Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen               | 12.000                                                                          | 5.326                                 | 17.326                                         |
|            | Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sector | 21.250                                                                          | - 300                                 | 20.950                                         |
|            | Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid   | 3.000                                                                           | 0                                     | 3.000                                          |
|            | Uitbannen huidige honger en voeding                           | 16.000                                                                          | 0                                     | 16.000                                         |
|            | Voedselzekerheid                                              | 76.802                                                                          | 4.173                                 | 80.975                                         |
|            | <i>Opdrachten</i>                                             | <i>11.000</i>                                                                   | <i>250</i>                            | <i>11.250</i>                                  |
|            | Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid   | 10.000                                                                          | 0                                     | 10.000                                         |
|            | Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen               | 1.000                                                                           | 0                                     | 1.000                                          |
|            | Voedselzekerheid                                              | 0                                                                               | 250                                   | 250                                            |
|            | <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                             | <i>3.735</i>                                                                    | <i>0</i>                              | <i>3.735</i>                                   |
|            | Rijksdienst voor ondernemend Nederland                        | 3.735                                                                           | 0                                     | 3.735                                          |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>            | <i>218.104</i>                                                                  | <i>- 10.783</i>                       | <i>207.321</i>                                 |
|            | Voedselzekerheid                                              | 101.296                                                                         | - 8.910                               | 92.386                                         |
|            | Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen               | 17.000                                                                          | 0                                     | 17.000                                         |
|            | Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sector | 55.791                                                                          | - 1.873                               | 53.918                                         |
|            | Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid   | 28.000                                                                          | 0                                     | 28.000                                         |
|            | Uitbannen huidige honger en voeding                           | 16.017                                                                          | 0                                     | 16.017                                         |
|            | <i>Nog te verdelen</i>                                        | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|            | Nog te verdelen                                               | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>2.2</b> | <b>Water</b>                                                  | <b>179.892</b>                                                                  | <b>20.000</b>                         | <b>199.892</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                 | <i>51.437</i>                                                                   | <i>14.644</i>                         | <i>66.081</i>                                  |
|            | Waterbeheer                                                   | 35.454                                                                          | 12.636                                | 48.090                                         |
|            | Drinkwater en sanitatie                                       | 15.983                                                                          | 2.008                                 | 17.991                                         |
|            | <i>Opdrachten</i>                                             | <i>680</i>                                                                      | <i>100</i>                            | <i>780</i>                                     |
|            | Waterbeheer                                                   | 680                                                                             | 100                                   | 780                                            |
|            | <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                             | <i>1.940</i>                                                                    | <i>0</i>                              | <i>1.940</i>                                   |
|            | Rijksdienst voor ondernemend Nederland                        | 1.940                                                                           | 0                                     | 1.940                                          |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>            | <i>125.835</i>                                                                  | <i>5.256</i>                          | <i>131.091</i>                                 |
|            | Waterbeheer                                                   | 71.635                                                                          | - 2.774                               | 68.861                                         |
|            | Drinkwater en sanitatie                                       | 54.200                                                                          | 8.030                                 | 62.230                                         |
| <b>2.3</b> | <b>Klimaat</b>                                                | <b>379.572</b>                                                                  | <b>10.258</b>                         | <b>389.830</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                 | <i>145.106</i>                                                                  | <i>11.072</i>                         | <i>156.178</i>                                 |
|            | Klimaat algemeen                                              | 34.481                                                                          | 10.072                                | 44.553                                         |
|            | Hernieuwbare energie                                          | 48.425                                                                          | 0                                     | 48.425                                         |
|            | Dutch Fund for Climate and Development                        | 10.000                                                                          | 0                                     | 10.000                                         |
|            | Klimaatfonds                                                  | 15.000                                                                          | 0                                     | 15.000                                         |
|            | Bosbehoud                                                     | 37.200                                                                          | 1.000                                 | 38.200                                         |

|                                                    | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
| <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                  | 7.000                                                                           | 0                                     | 7.000                                          |
| Rijksdienst voor ondernemend Nederland             | 7.000                                                                           | 0                                     | 7.000                                          |
| <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i> | 227.466                                                                         | – 814                                 | 226.652                                        |
| Contributie IZA/IZT                                | 365                                                                             | 15                                    | 380                                            |
| Klimaatprogramma's (non-ODA)                       | 1.393                                                                           | 0                                     | 1.393                                          |
| Klimaat algemeen                                   | 13.918                                                                          | – 1.072                               | 12.846                                         |
| Hernieuwbare energie                               | 41.000                                                                          | 0                                     | 41.000                                         |
| UNEP                                               | 8.642                                                                           | 243                                   | 8.885                                          |
| Bosbehoud                                          | 9.000                                                                           | 0                                     | 9.000                                          |
| Multilaterale klimaatfondsen                       | 153.148                                                                         | 0                                     | 153.148                                        |
| <i>Nog te verdelen</i>                             | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| Nog te verdelen                                    | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>Ontvangsten</b>                                 | <b>0</b>                                                                        | <b>0</b>                              | <b>0</b>                                       |

### Toelichting

#### Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat zijn voor 95% juridisch verplicht.

##### *Artikelonderdeel 2.2 Water*

De uitgaven op artikelonderdeel 2.2 worden verhoogd met EUR 20 miljoen. Er wordt EUR 10 miljoen toegevoegd voor een programma gericht op toegang tot water en sanitatie, met een focus op schaalbare en innovatieve oplossingen. Dit programma is in lijn met de inzet zoals beschreven in de beleidsbrief Ontwikkelingshulp. Deze uitgaven worden gedekt uit artikelonderdeel 5.4, waar in 2025 ruimte ontstond vanwege een aangepaste raming voor de asieluitgaven. Daarnaast wordt er EUR 10 miljoen overgeheveld van artikel 4.3 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling naar artikel 2.2 Water ten behoeve van een bijdrage aan UNICEF voor het herstel van waterinfrastructuur in de Gazastrook.

##### *Artikelonderdeel 2.3 Klimaat*

De uitgaven op artikelonderdeel 2.3 worden verhoogd met EUR 10,3 miljoen. Dit jaar wordt nog EUR 5 miljoen ingezet op klimaat ten behoeve van mobilisatie van private klimaatfinanciering, o.a. groene waterstof en nog EUR 5 miljoen voor het vergroten van weerbaarheid tegen klimaatextremen in de Nijldelta. Deze uitgaven worden gedekt uit het verdeelartikel 5.4, waar in 2025 ruimte ontstond vanwege een aangepaste raming voor de asieluitgaven.

### 3.3 Artikel 3: Sociale vooruitgang

#### Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 sociale vooruitgang (bedragen x € 1.000)

| Art.       | Verplichtingen                                                                | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
|            | <b>Uitgaven</b>                                                               | <b>705.396</b>                                                                  | <b>6.211</b>                          | <b>711.607</b>                                 |
| <b>3.1</b> | <b>Mondiale gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten</b> | <b>447.877</b>                                                                  | <b>41.887</b>                         | <b>489.764</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                                 | <i>174.779</i>                                                                  | <i>– 7.464</i>                        | <i>167.315</i>                                 |
|            | Mondiale gezondheid en SRGR                                                   | 174.779                                                                         | – 7.464                               | 167.315                                        |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                             | <i>17.975</i>                                                                   | <i>– 1.578</i>                        | <i>16.397</i>                                  |
|            | Mondiale gezondheid en SRGR                                                   | 17.975                                                                          | – 1.578                               | 16.397                                         |
|            | <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                                             | <i>140</i>                                                                      | <i>0</i>                              | <i>140</i>                                     |
|            | Rijksdienst voor ondernemend Nederland                                        | 140                                                                             | 0                                     | 140                                            |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                            | <i>254.983</i>                                                                  | <i>50.929</i>                         | <i>305.912</i>                                 |
|            | WHO/PAHO                                                                      | 1.222                                                                           | – 1.125                               | 97                                             |
|            | Mondiale gezondheid en SRGR                                                   | 181.224                                                                         | 9.954                                 | 191.178                                        |
|            | UNFPA                                                                         | 60.000                                                                          | 23.900                                | 83.900                                         |
|            | UNAIDS                                                                        | 0                                                                               | 18.200                                | 18.200                                         |
|            | Partnershipprogramma WHO                                                      | 8.037                                                                           | 0                                     | 8.037                                          |
|            | UNICEF                                                                        | 4.500                                                                           | 0                                     | 4.500                                          |
|            | <i>Nog te verdelen</i>                                                        | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|            | Nog te verdelen                                                               | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>3.2</b> | <b>Vrouwenrechten en gendergelijkheid</b>                                     | <b>39.358</b>                                                                   | <b>– 3.810</b>                        | <b>35.548</b>                                  |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                                 | <i>26.828</i>                                                                   | <i>– 7.129</i>                        | <i>19.699</i>                                  |
|            | Vrouwenrechten                                                                | 26.828                                                                          | – 7.129                               | 19.699                                         |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                             | <i>100</i>                                                                      | <i>0</i>                              | <i>100</i>                                     |
|            | Vrouwenrechten                                                                | 100                                                                             | 0                                     | 100                                            |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                            | <i>12.430</i>                                                                   | <i>3.319</i>                          | <i>15.749</i>                                  |
|            | Vrouwenrechten                                                                | 6.430                                                                           | 420                                   | 6.850                                          |
|            | UNWOMEN                                                                       | 6.000                                                                           | 2.899                                 | 8.899                                          |
|            | <i>Nog te verdelen</i>                                                        | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|            | Nog te verdelen                                                               | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>3.3</b> | <b>Maatschappelijk middenveld</b>                                             | <b>154.074</b>                                                                  | <b>– 15.796</b>                       | <b>138.278</b>                                 |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                                 | <i>139.897</i>                                                                  | <i>– 21.793</i>                       | <i>118.104</i>                                 |
|            | Versterking maatschappelijk middenveld                                        | 139.897                                                                         | – 21.793                              | 118.104                                        |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                             | <i>7.291</i>                                                                    | <i>– 3.947</i>                        | <i>3.344</i>                                   |
|            | Versterking maatschappelijk middenveld                                        | 6.000                                                                           | – 3.000                               | 3.000                                          |
|            | Versterking maatschappelijk middenveld Monitoringsfonds                       | 1.291                                                                           | – 947                                 | 344                                            |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                            | <i>6.886</i>                                                                    | <i>9.944</i>                          | <i>16.830</i>                                  |
|            | Versterking maatschappelijk middenveld                                        | 6.886                                                                           | 9.944                                 | 16.830                                         |
|            | <i>Nog te verdelen</i>                                                        | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|            | Nog te verdelen                                                               | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>3.4</b> | <b>Onderwijs</b>                                                              | <b>26.442</b>                                                                   | <b>– 19.800</b>                       | <b>6.642</b>                                   |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                                 | <i>3.000</i>                                                                    | <i>– 400</i>                          | <i>2.600</i>                                   |
|            | Onderzoeksprogramma's                                                         | 3.000                                                                           | – 400                                 | 2.600                                          |
|            | <i>Opdrachten</i>                                                             | <i>21.318</i>                                                                   | <i>– 19.333</i>                       | <i>1.985</i>                                   |
|            | Onderwijs                                                                     | 387                                                                             | 0                                     | 387                                            |
|            | Hoger Onderwijs                                                               | 20.931                                                                          | – 19.333                              | 1.598                                          |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                            | <i>2.124</i>                                                                    | <i>– 67</i>                           | <i>2.057</i>                                   |
|            | Onderwijs                                                                     | 2.124                                                                           | – 67                                  | 2.057                                          |
|            | <b>Ontvangsten</b>                                                            | <b>0</b>                                                                        | <b>0</b>                              | <b>0</b>                                       |

## **Toelichting**

### **Uitgaven**

De uitgaven voor 2025 op artikel 3 Sociale Vooruitgang zijn voor 100% juridisch verplicht.

#### *Artikelonderdeel 3.1 Mondiale gezondheid en SRGR*

Het budget voor Mondiale gezondheid en SRGR als belangrijke prioriteit binnen de beleidsbrief Ontwikkelingshulp stijgt op artikel 3.1 met EUR 41,9 miljoen. Dat komt mede doordat er middelen geschoven worden vanuit artikel 3.2, 3.3 en 3.4 om de uitgaven te doen voor de nieuwe verplichtingen die zijn aangegaan voor de bijdragen aan multilaterale gezondheidsorganisaties. Deze inzet is nader toegelicht in de Kamerbrief «Nederlandse bijdragen aan 6 multilaterale gezondheidsorganisaties vanaf 2026 en de effecten van de bezuinigingen op het SRGR-beleid» van 7 oktober 2025 (Kamerstuk [36180 nr. 177](#)). Daarnaast wordt EUR 3 miljoen overgeheveld vanuit artikel 4.1 voor een bijdrage aan WHO ten behoeve van het Gaza Strip Emergency Appeal 2025.

#### *Artikelonderdeel 3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid*

Vanwege het aanvankelijke besluit van het kabinet om niet meer in te zetten op vrouwenrechten via een zelfstandig budget op dit begrotingsartikel, zijn er in 2025 minder nieuwe activiteiten opgestart. De EUR 3,8 miljoen die daardoor overbleef is overgeheveld naar artikel 3.1 Mondiale gezondheid en SRGR ten behoeve van continuering van de inzet op mondiale gezondheid en SRGR.

#### *Artikelonderdeel 3.3 Maatschappelijk middenveld*

Er wordt EUR 15,8 miljoen overgeheveld naar artikel 3.1 ten behoeve van de inzet op mondiale gezondheid en SRGR. Deze middelen zijn in 2025 niet nodig op artikel 3.3 doordat de uitgaven binnen de programmering op maatschappelijk middenveld lager zijn dan eerder verwacht.

#### *Artikelonderdeel 3.4 Onderwijs*

Zoals gemeld in de beleidsbrief Ontwikkelingshulp is onderwijs geen zelfstandig thema meer en wordt niet gestart met het voorziene beroeps- en hoger onderwijsprogramma. Het budget op onderwijs wordt daarom met EUR 19,8 miljoen verlaagd. Dit budget wordt overgeheveld naar artikel 3.1 Mondiale gezondheid en SRGR ten behoeve van de inzet op mondiale gezondheid en SRGR.

## **3.4 Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling**

### **Budgettaire gevolgen van beleid**

**Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling (bedragen x € 1.000)**

| Art.                       |                                                                  | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|----------------------------|------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
| <b>Art. Verplichtingen</b> |                                                                  | <b>513.343</b>                                                                  | <b>123.011</b>                        | <b>636.354</b>                                 |
|                            | <b>Uitgaven</b>                                                  | <b>969.704</b>                                                                  | <b>47.000</b>                         | <b>1.016.704</b>                               |
| <b>4.1</b>                 | <b>Humanitaire Hulp</b>                                          | <b>472.401</b>                                                                  | <b>57.000</b>                         | <b>529.401</b>                                 |
|                            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                    | <i>136.000</i>                                                                  | <i>11.600</i>                         | <i>147.600</i>                                 |
|                            | Noodhulpprogramma's                                              | 136.000                                                                         | 11.600                                | 147.600                                        |
|                            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>               | <i>336.401</i>                                                                  | <i>45.400</i>                         | <i>381.801</i>                                 |
|                            | Noodhulpprogramma's                                              | 225.384                                                                         | 36.400                                | 261.784                                        |
|                            | Noodhulpprogramma's non-ODA                                      | 1.017                                                                           | 0                                     | 1.017                                          |
|                            | UNHCR                                                            | 35.000                                                                          | 4.000                                 | 39.000                                         |
|                            | UNRWA                                                            | 15.000                                                                          | 0                                     | 15.000                                         |
|                            | Wereldvoedselprogramma                                           | 60.000                                                                          | 5.000                                 | 65.000                                         |
|                            | <i>Nog te verdelen</i>                                           | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|                            | Nog te verdelen                                                  | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>4.2</b>                 | <b>Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking</b> | <b>307.015</b>                                                                  | <b>0</b>                              | <b>307.015</b>                                 |
|                            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                    | <i>14.900</i>                                                                   | <i>4.499</i>                          | <i>19.399</i>                                  |
|                            | Opvang in de regio                                               | 11.900                                                                          | 3.770                                 | 15.670                                         |
|                            | Migratie en ontwikkeling                                         | 3.000                                                                           | 729                                   | 3.729                                          |
|                            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>               | <i>292.115</i>                                                                  | <i>– 4.499</i>                        | <i>287.616</i>                                 |
|                            | Opvang in de regio                                               | 231.115                                                                         | – 3.770                               | 227.345                                        |
|                            | Migratie en ontwikkeling                                         | 61.000                                                                          | – 729                                 | 60.271                                         |
|                            | <i>Nog te verdelen</i>                                           | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|                            | Nog te verdelen                                                  | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>4.3</b>                 | <b>Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling</b>                      | <b>190.288</b>                                                                  | <b>– 10.000</b>                       | <b>180.288</b>                                 |
|                            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                                    | <i>55.296</i>                                                                   | <i>22.639</i>                         | <i>77.935</i>                                  |
|                            | Legitieme stabiliteit                                            | 10.092                                                                          | 410                                   | 10.502                                         |
|                            | Inclusieve vredes- en politieke processen                        | 11.927                                                                          | 13.467                                | 25.394                                         |
|                            | Functionerende rechtsorde                                        | 33.277                                                                          | 8.762                                 | 42.039                                         |
|                            | <i>Opdrachten</i>                                                | <i>1.376</i>                                                                    | <i>3.723</i>                          | <i>5.099</i>                                   |
|                            | Inclusieve vredes- en politieke processen                        | 1.376                                                                           | 3.673                                 | 5.049                                          |
|                            | Functionerende rechtsorde                                        | 0                                                                               | 50                                    | 50                                             |
|                            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>               | <i>133.616</i>                                                                  | <i>– 36.362</i>                       | <i>97.254</i>                                  |
|                            | Legitieme stabiliteit                                            | 13.000                                                                          | – 13.000                              | 0                                              |
|                            | Functionerende rechtsorde                                        | 86.196                                                                          | – 24.719                              | 61.477                                         |
|                            | Inclusieve vredes- en politieke processen                        | 34.420                                                                          | 1.357                                 | 35.777                                         |
|                            | <i>Nog te verdelen</i>                                           | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|                            | Nog te verdelen                                                  | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
|                            | <b>Ontvangsten</b>                                               | <b>0</b>                                                                        | <b>0</b>                              | <b>0</b>                                       |

### Toelichting

#### Verplichtingen

Het verplichtingenbudget op artikel 4 wordt per saldo met EUR 123 miljoen verhoogd. Dit houdt verband met de ophoging van het budget voor Humanitaire hulp. Daarnaast wordt het verplichtingenbudget voor Migratie en Ontwikkeling verhoogd om het verplichtingenbudget in lijn te brengen met het kasbudget voor 2025.

## Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 4 Vrede, veiligheid en duurzame economische ontwikkeling zijn voor 94% juridisch verplicht.

### Artikelonderdeel 4.1 Humanitaire hulp

De uitgaven op artikelonderdeel 4.1 worden verhoogd met EUR 57 miljoen. EUR 50 miljoen wordt ingezet voor humanitaire hulp ten behoeve van urgente noden wereldwijd via het WFP, UNHCR, UNHAS en CERF, en EUR 10 miljoen voor Sudan via UNOCHA. Deze uitgaven worden gedekt uit het verdeelartikel 5.4, waar in 2025 ruimte ontstond vanwege een aangepaste raming voor de asieluitgaven.

Daarnaast wordt EUR 3 miljoen overgeheveld naar artikel 3.1 Mondiale Gezondheid en SRGR voor een bijdrage aan WHO ten behoeve van het Gaza Strip Emergency Appeal 2025.

### Artikelonderdeel 4.3 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling

De uitgaven op artikelonderdeel 4.3 worden verlaagd met EUR 10 miljoen. Er wordt EUR 10 miljoen overgeheveld naar artikel 2.2 Water ten behoeve van een bijdrage via UNICEF voor het herstel van waterinfrastructuur in de Gazastrook.

## 3.5 Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet

### Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet (Tweede suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

| Art.       | Verplichtingen                                         | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|------------|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
|            |                                                        | <b>354.928</b>                                                                  | <b>- 74.525</b>                       | <b>280.403</b>                                 |
|            | <b>Uitgaven</b>                                        | <b>510.438</b>                                                                  | <b>- 45.588</b>                       | <b>464.850</b>                                 |
| <b>5.1</b> | <b>Multilaterale samenwerking</b>                      | <b>197.914</b>                                                                  | <b>- 1.021</b>                        | <b>196.893</b>                                 |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>     | <i>197.914</i>                                                                  | <i>- 1.021</i>                        | <i>196.893</i>                                 |
|            | UNIDO                                                  | 1.950                                                                           | - 107                                 | 1.843                                          |
|            | UNDP                                                   | 34.000                                                                          | 0                                     | 34.000                                         |
|            | UNICEF                                                 | 38.806                                                                          | 0                                     | 38.806                                         |
|            | Speciale multilaterale activiteiten                    | 9.190                                                                           | 0                                     | 9.190                                          |
|            | Assistent deskundigenprogramma                         | 5.500                                                                           | - 639                                 | 4.861                                          |
|            | Internationale Financiële Instellingen                 | 8.122                                                                           | - 166                                 | 7.956                                          |
|            | Middelenaanvullingen multilaterale banken en fondsen   | 91.663                                                                          | 0                                     | 91.663                                         |
|            | Kapitaalaanvullingen bij regionale ontwikkelingsbanken | 8.683                                                                           | - 109                                 | 8.574                                          |
|            | <i>Nog te verdelen</i>                                 | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
|            | <i>Nog te verdelen</i>                                 | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
| <b>5.2</b> | <b>Overig armoedebeleid</b>                            | <b>134.850</b>                                                                  | <b>- 44.734</b>                       | <b>90.116</b>                                  |
|            | <i>Subsidies (regelingen)</i>                          | <i>5.241</i>                                                                    | <i>- 113</i>                          | <i>5.128</i>                                   |
|            | Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling  | 4.571                                                                           | - 113                                 | 4.458                                          |
|            | Nationale SDG implementatie                            | 670                                                                             | 0                                     | 670                                            |
|            | <i>Opdrachten</i>                                      | <i>132</i>                                                                      | <i>0</i>                              | <i>132</i>                                     |
|            | Nationale SDG implementatie                            | 132                                                                             | 0                                     | 132                                            |
|            | <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>     | <i>129.477</i>                                                                  | <i>- 44.621</i>                       | <i>84.856</i>                                  |
|            | UNESCO                                                 | 4.400                                                                           | - 441                                 | 3.959                                          |

|                                                                      | Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1) | Mutaties 2e suppletoire begroting (2) | Stand 2e suppletoire begroting (3) = (1) + (2) |
|----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
| Diverse ondersteunende activiteiten                                  | 57.729                                                                          | – 42.505                              | 15.224                                         |
| Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling                | 2.207                                                                           | – 7                                   | 2.200                                          |
| Schuldverlichting                                                    | 55.245                                                                          | 0                                     | 55.245                                         |
| Voorlichting op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking            | 228                                                                             | 0                                     | 228                                            |
| Verdragsmiddelen Suriname                                            | 9.668                                                                           | – 1.668                               | 8.000                                          |
| <i>Nog te verdelen</i>                                               | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| Nog te verdelen                                                      | 0                                                                               | 0                                     | 0                                              |
| <b>5.3 Oekraïne (XVII)</b>                                           | <b>211.000</b>                                                                  | <b>0</b>                              | <b>211.000</b>                                 |
| <i>Subsidies (regelingen)</i>                                        | <i>6.000</i>                                                                    | <i>0</i>                              | <i>6.000</i>                                   |
| Verbeteren drinkwater en sanitatie                                   | 6.000                                                                           | 0                                     | 6.000                                          |
| <i>Bijdrage aan agentschappen</i>                                    | <i>365</i>                                                                      | <i>53</i>                             | <i>418</i>                                     |
| Rijksdienst voor ondernemend Nederland                               | 365                                                                             | 53                                    | 418                                            |
| <i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>                   | <i>204.635</i>                                                                  | <i>– 53</i>                           | <i>204.582</i>                                 |
| Humanitaire hulp                                                     | 25.000                                                                          | 0                                     | 25.000                                         |
| Steun en wederopbouw Oekraïne via IFIs                               | 95.000                                                                          | 15.000                                | 110.000                                        |
| Energieherstel                                                       | 84.635                                                                          | – 15.053                              | 69.582                                         |
| <i>Nog te verdelen</i>                                               | <i>0</i>                                                                        | <i>0</i>                              | <i>0</i>                                       |
| <b>5.4 Nog te verdelen i.v.m.wijzigingen BNI en/of toerekeningen</b> | <b>– 33.326</b>                                                                 | <b>167</b>                            | <b>– 33.159</b>                                |
| <i>Nog te verdelen i.v.m.wijzigingen BNI en/of toerekeningen</i>     | <i>– 33.326</i>                                                                 | <i>167</i>                            | <i>– 33.159</i>                                |
| Nog te verdelen i.v.m.wijzigingen BNI en/of toerekeningen            | – 33.326                                                                        | 167                                   | – 33.159                                       |
| <b>Ontvangsten</b>                                                   | <b>39.225</b>                                                                   | <b>0</b>                              | <b>39.225</b>                                  |

### Toelichting Verplichtingen

Het verplichtingenbudget op artikel 5 wordt verlaagd met EUR 74,5 miljoen. Het eerder aangelegde budget ten behoeve van schommelende wisselkoersen is niet langer benodigd omdat de verwachte wisselkoersfluctuaties zijn afgenomen gedurende het jaar. Ook wordt het verplichtingenbudget op artikel 5.1 in 2025 verlaagd in het kader van de bezuinigingen op het ODA-budget.

### Uitgaven

De uitgaven voor 2025 op artikel 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet zijn voor 99% juridisch verplicht.

#### Artikelonderdeel 5.1 Multilaterale samenwerking

De uitgaven dalen met EUR 1 miljoen, met name door een verlaging van het budget voor het Assistent deskundigenprogramma.

#### Artikelonderdeel 5.2 Overig armoedebeleid

De uitgaven op artikelonderdeel 5.2 dalen met EUR 44,7 miljoen. Dat komt voornamelijk doordat een eerder aangelegd budget ten behoeve van schommelende wisselkoersen niet langer benodigd is omdat de verwachte wisselkoersfluctuaties zijn afgenomen gedurende het jaar. Hierdoor worden de uitgaven op dit artikelonderdeel verlaagd met per saldo EUR 42,5 miljoen. Daarnaast wordt op dit artikelonderdeel het budget ten behoeve van de Verdragsmiddelen Suriname verlaagd met EUR 1,7 miljoen omdat deze middelen niet in 2025 worden uitgegeven.

### Artikelonderdeel 5.3 Oekraïne

Per saldo blijven de kasuitgaven op artikelonderdeel 5.3 gelijk. Er wordt wel EUR 15 miljoen technisch geschoven tussen detailniveaus. De EUR 15 miljoen die bestemd is voor een bijdrage aan de EBRD was eerder per abuis op het detailniveau voor Energieherstel geboekt.

### Artikelonderdeel 5.4 Nog te verdelen i.v.m. Wijzigingen BNI en/of toerekeningen

Op artikel 5.4 wordt het saldo van de ODA-mutaties verwerkt. Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van de mutaties die hebben plaatsgevonden op het verdeelartikel. Het totaal van de tabel komt overeen met de mutatie die is opgenomen in de tweede suppletoire begroting 2025.

**Tabel 9 Ontwikkelingen verdeelartikel 5.4 bij de 2e suppletoire begroting 2025 (x EUR duizend)**

| Omschrijving                                          | Mutatie         |
|-------------------------------------------------------|-----------------|
| <b>Stand suppletoire begroting september 2025</b>     | <b>- 33.326</b> |
| Overheveling van de begroting van Asiel en Migratie   | 116.069         |
| Overheveling naar de begroting van Buitenlandse Zaken | - 2.500         |
| Overheveling binnen de eigen begroting                | 113.402         |
| <b>Stand 2e suppletoire begroting 2025</b>            | <b>- 33.159</b> |

#### Toelichting

- Per saldo stijgt de stand op het verdeelartikel met EUR 167.000.
- Omdat de asieluitgaven die worden bekostigd uit ODA-budget neerwaarts worden bijgesteld op de begroting van Asiel en Migratie, wordt er EUR 116 miljoen overgeheveld naar verdeelartikel 5.4. Hiervan wordt EUR 2,5 miljoen overgeheveld naar de BZ-begroting ten behoeve van het Mensenrechtenfonds (ODA), en wordt EUR 113 miljoen doorverdeeld binnen de BHO-begroting.
- Hiermee komt de stand op het verdeelartikel 5.4 bij de 2e suppletoire begroting 2025 uit op EUR -33 miljoen.

### Bijlage 1: Meerjarige juridische verplichtingen

**Tabel 10 Uitwerking meerjarige juridische verplichtingen (bedragen x € miljoen)**

|                                      | 2025 BUDGET | 2026 BUDGET | 2027 BUDGET | 2028 BUDGET | 2029 BUDGET | 2030 BUDGET |
|--------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| <b>Totaal budget artikel 1</b>       | <b>637</b>  | <b>607</b>  | <b>606</b>  | <b>610</b>  | <b>648</b>  | <b>647</b>  |
| <b>Totaal vrije ruimte artikel 1</b> | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>15</b>   | <b>13</b>   | <b>12</b>   |
| 1.1 Duurzame handelsystemen (IMH)    | 25          | 34          | 34          | 36          | 38          | 38          |
| <i>vv. Juridisch verplicht</i>       | 25          | 17          | 3           | 0           | 0           | 0           |
| <i>vv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 17          | 16          | 16          | 16          | 16          |
| <i>vv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 0           | 15          | 20          | 22          | 22          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |
| 1.2 Nederlandse handel (DIO)         | 116         | 99          | 97          | 97          | 97          | 97          |
| <i>vv. Juridisch verplicht</i>       | 116         | 49          | 27          | 13          | 13          | 13          |
| <i>vv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 50          | 70          | 70          | 70          | 70          |
| <i>vv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 0           | 0           | 9           | 9           | 9           |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>5</b>    | <b>5</b>    | <b>5</b>    |
| 1.3 PSD (DDE)                        | 496         | 474         | 475         | 477         | 513         | 512         |
| <i>vv. Juridisch verplicht</i>       | 496         | 374         | 325         | 219         | 219         | 219         |
| <i>vv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 100         | 150         | 248         | 255         | 255         |
| <i>vv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 0           | 0           | 0           | 31          | 31          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>10</b>   | <b>8</b>    | <b>7</b>    |

|                                      | 2025 BUDGET | 2026 BUDGET | 2027 BUDGET | 2028 BUDGET | 2029 BUDGET  | 2030 BUDGET  |
|--------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|--------------|--------------|
| <b>Totaal budget artikel 2</b>       | <b>950</b>  | <b>875</b>  | <b>862</b>  | <b>962</b>  | <b>1.042</b> | <b>1.042</b> |
| <b>Totaal vrije ruimte artikel 2</b> | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>80</b>   | <b>202</b>   | <b>197</b>   |
| 2.1 Voedselzekerheid                 | 361         | 380         | 386         | 438         | 480          | 480          |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 361         | 259         | 154         | 70          | 22           | 62           |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 0           | 0           | 0           | 0            | 0            |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 121         | 231         | 362         | 411          | 401          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>6</b>    | <b>47</b>    | <b>18</b>    |
| 2.2 Water                            | 200         | 253         | 277         | 324         | 362          | 362          |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 190         | 141         | 86          | 39          | 20           | 17           |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 40          | 94          | 33          | 6            | 6            |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 10          | 72          | 96          | 196         | 207          | 190          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>56</b>   | <b>129</b>   | <b>149</b>   |
| 2.3 Klimaat                          | 390         | 242         | 200         | 200         | 200          | 200          |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 356         | 239         | 116         | 19          | 8            | 4            |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 24          | 3           | 46          | 85          | 82           | 81           |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 10          | 0           | 38          | 77          | 84           | 84           |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>19</b>   | <b>26</b>    | <b>31</b>    |

|                                      | 2025 BUDGET | 2026 BUDGET | 2027 BUDGET | 2028 BUDGET | 2029 BUDGET | 2030 BUDGET |
|--------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| <b>Totaal budget artikel 3</b>       | <b>670</b>  | <b>548</b>  | <b>528</b>  | <b>554</b>  | <b>590</b>  | <b>590</b>  |
| <b>Totaal vrije ruimte artikel 3</b> | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>37</b>   | <b>123</b>  | <b>245</b>  |
| 3.1 Mondiale gezondheid en SRGR      | 490         | 384         | 385         | 433         | 470         | 470         |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 490         | 317         | 317         | 286         | 230         | 64          |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 20          | 20          | 20          | 20          | 20          |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 47          | 48          | 90          | 97          | 141         |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>37</b>   | <b>123</b>  | <b>245</b>  |
| 3.2 Vrouwenrechten en gender         | 36          | 22          | 21          | 0           | 0           | 0           |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 36          | 7           | 5           |             |             |             |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 0           | 0           |             |             |             |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 15          | 16          |             |             |             |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |
| 3.3 Maatschappelijk middenveld       | 138         | 141         | 122         | 121         | 120         | 120         |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 138         | 52          | 40          | 39          | 39          | 29          |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 89          | 82          | 82          | 81          | 91          |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |
| 3.4 Onderwijs                        | 7           | 1           | 0           | 0           | 0           | 0           |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 7           | 1           |             |             |             |             |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0           | 0           |             |             |             |             |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 0           | 0           |             |             |             |             |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |

|                                      | 2025 BUDGET  | 2026 BUDGET  | 2027 BUDGET  | 2028 BUDGET  | 2029 BUDGET  | 2030 BUDGET  |
|--------------------------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| <b>Totaal budget artikel 4</b>       | <b>1.017</b> | <b>1.090</b> | <b>1.089</b> | <b>1.116</b> | <b>1.229</b> | <b>1.229</b> |
| <b>Totaal vrije ruimte artikel</b>   | <b>0</b>     | <b>0</b>     | <b>26</b>    | <b>195</b>   | <b>671</b>   | <b>1.082</b> |
| 4.1 Humanitaire Hulp                 | 529          | 475          | 445          | 456          | 496          | 496          |
| <i>wv. Juridisch verplicht</i>       | 469          | 120          | 20           | 5            | 5            | 0            |
| <i>wv. Bestuurlijk verplicht</i>     | 0            | 0            | 0            | 0            | 0            | 0            |
| <i>wv. Beleidsmatig gereserveerd</i> | 60           | 355          | 425          | 451          | 220          | 122          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>     | <b>0</b>     | <b>0</b>     | <b>0</b>     | <b>271</b>   | <b>374</b>   |

|                               | 2025 BUDGET | 2026 BUDGET | 2027 BUDGET | 2028 BUDGET | 2029 BUDGET | 2030 BUDGET |
|-------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| 4.2 Opvang in de regio        | 307         | 385         | 397         | 405         | 452         | 452         |
| wv. Juridisch verplicht       | 307         | 292         | 250         | 125         | 125         | 0           |
| wv. Bestuurlijk verplicht     |             | 8           | 8           | 8           | 8           | 0           |
| wv. Beleidsmatig gereserveerd | 0           | 85          | 139         | 132         | 0           | 0           |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>140</b>  | <b>319</b>  | <b>452</b>  |
| 4.3 Veiligheid en rechtsorde  | 180         | 230         | 246         | 255         | 281         | 281         |
| wv. Juridisch verplicht       | 180         | 125         | 55          | 35          | 35          | 25          |
| wv. Bestuurlijk verplicht     | 0           | 25          | 10          | 10          | 10          | 0           |
| wv. Beleidsmatig gereserveerd | 0           | 80          | 155         | 155         | 155         | 0           |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>26</b>   | <b>55</b>   | <b>81</b>   | <b>256</b>  |

|                                      | 2025 BUDGET | 2026 BUDGET | 2027 BUDGET | 2028 BUDGET | 2029 BUDGET | 2030 BUDGET |
|--------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| <b>Totaal budget artikel 5</b>       | <b>498</b>  | <b>461</b>  | <b>256</b>  | <b>247</b>  | <b>250</b>  | <b>250</b>  |
| <b>Totaal vrije ruimte artikel 5</b> | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |
| 5.1 Multilaterale samenw             | 197         | 142         | 139         | 150         | 156         | 156         |
| wv. Juridisch verplicht              | 197         | 104         | 94          | 59          | 53          | 53          |
| wv. Bestuurlijk verplicht            | 0           | 12          | 18          | 50          | 54          | 54          |
| wv. Beleidsmatig gereserveerd        | 0           | 26          | 27          | 41          | 49          | 49          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |
| 5.2 Overig armoedebeleid             | 90          | 102         | 107         | 92          | 95          | 95          |
| wv. Juridisch verplicht              | 84          | 62          | 59          | 59          | 56          | 52          |
| wv. Bestuurlijk verplicht            | 2           | 0           | 4           | 4           | 4           | 4           |
| wv. Beleidsmatig gereserveerd        | 4           | 39          | 44          | 29          | 35          | 38          |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |
| 5.3 Oekraïne (XVII)                  | 211         | 217         | 10          | 5           | 0           | 0           |
| wv. Juridisch verplicht              | 211         | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           |
| wv. Bestuurlijk verplicht            | 0           | 217         | 0           | 0           | 0           | 0           |
| wv. Beleidsmatig gereserveerd        | 0           | 0           | 10          | 5           | 0           | 0           |
| <b>Totaal vrije ruimte</b>           | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    | <b>0</b>    |

Conform de toezegging tijdens de begrotingsbehandeling d.d. 31 januari 2024 bevat dit onderdeel een meerjarige uitwerking van de juridisch verplichte budgetten inclusief een toelichting. Daarnaast zijn de bedragen weergegeven die bestuurlijk gebonden zijn op grond van bestuursovereenkomsten, convenanten met koepels en/of decentrale overheden, politieke toezeggingen e.d., de bedragen die beleidsmatig gereserveerd zijn en de bedragen die vrij te besteden zijn. De cijfers die gepresenteerd worden in deze bijlage zijn gebaseerd op staand beleid en de huidige begrotingsstanden.

#### **Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen**

De programmering van artikel 1 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten waaruit een verdeling van de uitgaven over de jaren plaatsvindt waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Voor sub-beleidsartikel 1.1 Duurzame handelsystemen, zijn er diverse programma's ter bestrijding van kinderarbeid en ter bevordering van IMVO. Voor sub-beleidsartikel 1.2 Versterkte Nederlandse handels- en investeringspositie, gaat het om programma's met uitvoeringspartners RVO (o.a. Starters International Business, handelsmissies) en Invest International (o.a. Dutch Trade and Investment Fund). De programma's met RVO zijn in het lopende jaar juridisch verplicht en in de jaren erna bestuurlijk gebonden. Voor sub-beleidsartikel 1.3 private sectorontwikkeling, zijn meerjarige verplichtingen aangegaan op het terrein van onder andere financiële sector ontwikkeling en duurzame productie en handel. Voor infrastructuur ontwikkeling

worden de regelingen DRIVE, D2B en ORIO door Invest International uitgevoerd. Tevens wordt een aantal programma's door RVO uitgevoerd, waaronder de programma's voor de combitracks. RVO en Invest International gaan verplichtingen aan die in latere jaren tot uitbetaling komen. Deze programma's zijn juridisch verplicht. Verplichtingen die onder deze programma's in 2026 en verder worden aangegaan zijn bestuurlijk gebonden.

#### **Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat**

De programmering onder artikel 2 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten waaruit een verdeling van de uitgaven over de jaren plaatsvindt waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Voor de sub-beleidsartikelen 2.1 Voedselzekerheid en 2.2 Water wordt een groot deel van de budgetten gealloceerd op basis van meerjarige landenstrategieën van posten, voor zover deze kaders nog niet juridisch zijn verplicht, valt het overige deel van dit financiële meerjarige kader onder beleidsmatig gereserveerd omdat Nederland daarover bilaterale afspraken maakt als een betrouwbare en voorspelbare partner in ontwikkelingssamenwerking. Het sub-beleidsartikel 2.3 bevat verplichtingen voor multilaterale klimaatfinanciering en klimaatafspraken zoals bijdragen aan de Global Environment Facility, Green Climate Fund, UNEP en verdragscontributies in het kader van het Kyoto en Montreal protocol.

#### **Artikel 3: Sociale vooruitgang**

De programmering onder artikel 3 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten. Hieruit ontstaat een verdeling van uitgaven over de jaren waarvoor de overeenkomsten zijn aangegaan. Voor artikel 3.1 zijn middelen meerjarig vastgelegd en voor bijdrages aan o.a. UNAIDS, UNFPA, WHO, GFF, GAVi en GFATM. De beleidsmatig gereserveerde middelen hebben betrekking op de uitvoering van de Mondiale Gezondheidsstrategie 2023-2030. Voor artikel 3.2. zijn middelen vastgelegd voor de partnerschappen gericht op bescherming en bevordering vrouwenrechten en gendergelijkheid. De beleidsmatig gereserveerde middelen betreffen de uitvoering van het beleid op het gebied van vrouwenrechten tot en met 2027. Voor artikel 3.3 liggen de middelen in 2025 grotendeels meerjarig vast voor de versterking van het maatschappelijk middenveld onder het VMM-kader 2021-2025. De juridisch verplichte middelen vanaf 2026 betreffen middelen voor het nieuwe FOCUS kader zoals aangegeven in de Kamerbrief «Beleidskader voor samenwerking met maatschappelijke organisaties in ontwikkelingshulp 2026 - 2030» van 27 juni 2025. Voor artikel 3.4 zijn middelen overgeheveld binnen artikel 3.

#### **Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling**

De programmering onder artikel 4 bestaat uit meerjarige juridische overeenkomsten waaruit een verdeling van de uitgaven over de jaren plaatsvindt waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Voor artikel 4.1 Humanitaire hulp wordt begin 2026 een groot deel van het budget t/m 2029 meerjarig juridisch verplicht. Dit betreft onder andere de bijdragen aan VN-organisaties (WFP, UNHCR, UNRWA), CERF, UNICEF-thematische humanitaire financiering en UNOCHA. De bijdrage aan UNRWA wordt afgebouwd conform amendement Stoffer/Eerdmans (Kamerstuknr. 36600-XVII-50). Subsidies aan de Dutch Relief Alliance en het Rode Kruis zijn t/m 2026 toegekend vanuit het subsidiebeleidskader Humanitaire hulp 2022-2026. Daarnaast zijn er subsidies uit hoofde van het subsidiebeleidskader «Versterking van de Humanitaire Sector 2024–2027» t/m 2027 toegekend. Voor artikel 4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking liggen de middelen meerjarig juridisch vast. Het betreft hier met name het PROSPECTS

programma (2024-2027) en COMPASS. Subsidies die zijn toegekend op het subsidiebeleidskader «Migration and Displacement 2023-2028» lopen uiterlijk tot en met 2028. Met betrekking tot artikel 4.3 Veiligheid en rechtspraakontwikkeling is een deel van het programma via gedelegeerde landenprogramma's vastgelegd. Het deel wat van deze gedelegeerde middelen niet juridisch is vastgelegd is opgenomen onder bestuurlijk gebonden. De bijdrage aan het Peace Building Fund is verplicht t/m 2026. Er zijn subsidies toegekend uit het subsidiebeleidskader «Contributing to Peaceful and Safe Societies 2024–2031» die uiterlijk in 2031 aflopen.

#### **Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet**

Binnen artikel 5.1 zijn de verplichtingen voor de middelen- en kapitaal aanvullingen die vanaf 2025 worden aangegaan met de regionale ontwikkelingsbanken als bestuurlijk verplicht aangegeven. De jaarlijkse bijdrage aan MOPAN is tevens bestuurlijk verplicht. De Algemene Vrijwillige Bijdragen aan UNDP en UNICEF zijn per 2026 opgenomen als beleidsmatig gereserveerd. De financiering van overige (m.n. Technische Assistentie) programma's is voor de komende jaren beleidsmatig gereserveerd. De bijdragen aan UNESCO in 2025 en verder zijn verplichte bijdragen die als juridisch verplicht zijn aangemerkt binnen artikel 5.2 De uitgaven voor schuldverlichting liggen tot en met 2029 grotendeels juridisch vast; de nieuwe verplichtingen voor schuldverlichting (HIPC IDA) zijn als bestuurlijk verplicht aangegeven. De voorgenomen overige programma's zijn als beleidsmatig gereserveerd opgenomen. Binnen artikel 5.3 Oekraïne zijn alle uitgaven in 2025 juridisch verplicht. De uitgaven in 2026 voor niet-militaire steun aan Oekraïne zijn bestuurlijk verplicht.